

AJALOO OLÜMPIAAD Tallinna koolivoor GÜMNAASIUM 15.jaanuar 2008
RAHVUSLIK LIIKUMINE EESTIS JA EUROOPAS 19.sajandil.

VASTUSED

ESITATUD ON EELDATAVAD VASTUSED.HINNATAKSE TÄISPUNKTIDEGA!!!

Avatud küsimuste korral lähtuda õpilase loogikast.

1. Ärkamisaja kõned ja kõnemehed. 5 p

1.1.Valige sobiv vastus ja tähistage see ristikesega. 2 p

Kelle kõne katkega on tegemist?

J. Hurt	
J. V. Jannsen	
C. R. Jakobson	+

Kus kõne peeti?

Tartus Vanemuise seltsis	+
Tallinnas Estonia seltsis	
Pärnu Endla teatris	

1.2. Millist ajaloolist perioodi pidas autor silmas? Leidke valikust sobivaim ja ühendage joonega. 3 p

valguseaeg		vana hea Rootsi aeg
pimeduseaeg		aeg enne muistset vabadusvõitlust
koiduaeg		Saksa mõisnike valitsemise aega
		iseseisva riigi aega
		saabuvat reformideaega tsaari valitsemise all

2. Rahvuslikuks ärkamiseks oli vaja teatud eeldusi majanduse, poliitika, kultuuri jmt valdkondades. Nimetage kolm eeldust. 3 p

Peremehetunde tekkimine, ostutalud, uuendused põllupidamises n karjakasvatuse osatähtsuse tõus, tõu- ja sordiaretus. Õigusteadlikkuse kasv, kohaliku tasandi otsustusõigus. Vabanemine pärisorjusest. 1866. aasta vallakogukonnaseadus vabastas talurahva omavalitsuskogud mõisniku võimu alt ja andis neile laia otsustuspädevuse kohalikes majanduslikes ja ühiskondlikes asjades. Osalemine valla- ja kihelkonnakohtute töös. Ühtse kultuuriruumi olemasolu: laulu- ja mänguseltsid, laenuraamatukogud, rahvaluule kogumine jmt. Teatav hariduslik tase. 19. saj keskpaigaks kogu maad hõlmav koolivõrk, külakool kohustuslik kõigile lastele, rahvakooli õpetajaid koolitati seminarides (Cimze, Kuuda, Kaarma), igas maakonnas kreiskool, mille järel võis astuda gümnaasiumisse. Eesti noormehed Tartu ülikoolis, kutsehariduse teke, erinevad kursused näiteks põllumeesteseltside korraldamisel, tütarlaste gümnaasiumid jmt.

3. Tooge näiteid selle kohta, kuidas mõisnikkond ja sakslastest kirikuõpetajad 4 p

takistasid rahvuslikku liikumist, kultuuri- ja hariduselu edendamist 19. sajandil (2 p)

Rüütelkonna võitlus rahvusliku liikumise vastu Liivimaal: püüd keelata ajakirjandust („Sakala” ilmumine suudeti peatada 8 kuuks); oma rahadega toetati ajalehtede väljaandmist „Tallinna Sõber,,

ja „Ristirahva Pühapäevaleht”; mittesobiliku maailmavaatega õpetajate vallandamine; püüti mõjutada Vene riigivõimu rangemale tsensuurile, püüdi peatada märgukirjade mõju (näit 1881 eesti seltside märgukiri Aleksander III-le, milles sooviti haldusjaotusel lähtuda põlisrahvuste asualast, kooli ja kohtute juhtimine võtta vene ametnike kontrolli alla) jmt.

toetasid eesti kultuuri- ja hariduselu edendamist 19. sajandil (2 p) Eesti kultuuri edendamiseks: osteti pasunakooridele pille, tegelesid eesti keele uurimise ja uuendamisega, toetati koolide rajamist, initsieeriti raamatukogude loomist jmt.

4. Kuidas on Eesti kultuurilooga seotud J. Cimze seminar? Tähistage õige/õiged märgiga + ja vale/valed märgiga –. 2 p

Kõik õiged 2 p, 2-3 õiget 1 p.

	+/-
Noor-Eesti keskus.	-
Rahvusliku liikumise liidrite kujunemisel määrava tähtsusega.	+
Rahvuseeposte „Kalevipoeg” ja „Läčplesis” trükikoht.	-
Jakob Hurt oli seal lühiajaliselt usuõpetajaks.	-

5. Millal toimus sündmus? Valige loendist õige aastaarv. Mõni aastarv võib sobida mitmesse kohta, mõni võib üle jääda. 10 p

Hakkab ilmuma Pärnu Postimees	1857
Esimene üldlaulupidu	1869
Kalevipoja esmatrük	1857
Palvekirjade aktsioon	1864
Eesti Kirjameeste Seltsi asutamine	1872
Ilmuma hakkab Sakala	1878
Sini-must-valge EÜSi lipu sisseõnnistamine	1884
Eesti Laenu- ja Hoiuühisuse loomine	1902
Vanemuise seltsi asutamine	1865
Eesti teatri sünn	1870

6. Laulupidu. 4 p

6.1. Tabelis on valik 19. sajandi lõpu laulupidudel eesti keeles lauldud lauludest. Milliseid neist lauldi esimesel laulupeol? Tähistage need märgiga + ja ülejäänud --.

6-7 õiget 2 p; 4-5 õiget 1 p.

"Mu isamaa on minu arm"	+
"Eesti vennad, laulgem rõõmsast"	-
"Laulupidu marss"	-
"Eestimaa laul"	-
"Mu isamaa, mu õnn ja rõõm"	+
"Sind surmani"	+
"Õitse ja haljenda, eestlaste maa"	-

6.2. Kes oli see eestlasest helilooja, kelle laule esimesel laulupeol esitati?

Täiesti õige perekonnanimi 2 p, osaliselt õige 1 p.

(Aleksander) Kunileid-Saebelmann.

7. Rahvusliku liikumise tegelased. 18 p

Fotodel on rahvusliku liikumise juhid. Kandke vastavasse lahtrisse õige ees- ja perekonnanimi. Veatu nimi 2 p, mõne eksimusega 1 p.

Leidke loetelust liidriga seotud tegevused. Kandke vastav number lahtrisse.

Iga õige tegevuse eest 1 p.

1. Otepääl kirikuõpetaja	Nimi Carl Robert Jakobson	
2. „Eesti Postimehe” toimetaja	Tegevus 5, 6, 9, 12	
3. Esimese laulupeo peaorganisaator		
4. Keeleteadlane		
5. „Kolm isamaa kõnet” autor	Nimi Jakob Hurt	
6. Kooliõpikute sh aabitsa autor	Tegevus 1, 4, 7, 10	
7. „Pildid isamaa sündinud asjust”		
8. „Pärnu Postimehe” asutaja		
9. Pärnu Põllumeeste Seltsi juht	Nimi Johan Voldemar Jannsen	
10. Rahvaluule kogumise algataja	Tegevus 2, 3, 8, 11	
11. Vanemuise seltsi looja		
12. Kurgja talu pärisperemees		

8. Rahvuslikul ärkamisajal toimus suuremaid ettevõtmisi Eesti erinevates paikades. Mis üritused on seotud just nende linnade või piirkondadega? Nimetage üks oluline ettevõtmine ja põhjendage oma valikut. 10 p

Õige ettevõtmine 1 p, piisav põhjendus 1 p.

Vastuse variante on väga palju. Iga sisult õige tuleb arvesse võtta. Antud juhul on esitatud vaid võimalikke vastusevariante.

a) Tartu/Tartumaa Laulupidu, sest sellest kujunes pikaajaline traditsioon, mis liitis rahvast,

kunundas nede muusikalist maitset ja arendas eesti lauluvara.

b) Otepää J. Hurt valiti sealse kogudude õpetajaks, mis näitas, et mõisnike patronaadiõiguse aeg on ümber ja tugev haritud kandidaat eestlaste endi leerist võib saada ametisse, mis pikka aega oli skaste pärusmaa.

c) Viljandi/Viljandimaa „Sakala” ajalehe väljaandmine, sest nii kujunes poliitiliste ideede võitlus ja meie „esimesed poliitilised parteid”.

d) Pärnu/Pärnumaa põllumeesteseltsi loomine piirkonnas, mis kujuneb Riia kõrval oluliseks majanduskeskuseks, linatöötlemise keskuseks ja väljaveosadamaks, tagab edumeelsemate töövõtete leviku ja majandliku järje paranemise.

e) Peterburg Palvekirja esitamine traarile ja Köleri tegevus sellega seoses näitas eestlastele, et suudetakse iseseisvalt poliitikat teha.

9. Milliste oluliste tegude või otsustega on Eesti ajalukku jäänud ärkamisajal loodud seltsid?

Nimetage iga seltsi puhul kaks olulist tegevust. 6 p

Eesti Kirjameeste Selts uue kirjaviisi populariseerimine, õpikute väljaandmise toetamine jmt.

Eesti Üliõpilaste Selts osaleb rahvaluule kogumises, seltsi lipp kujuneb rahvuslipuks, paneb aluse Eesti Rahva muuseumile jmt.

Vanemuise laulu- ja mänguselts: laulupeo organiseerimine, esimese näitemängu etendamine jmt.

10. Venestuse ajal Eesti ajalugu koolides ei õpetatud. Laste ajalooteadmiste kujundajatena oli oluline roll E. Bornhöhel, C. R. Jakobsonil ja J. Hurdal. Selgitage näidete kaudu, miks just neil. 3 p

E. Bornhöhe ajalooliste jutustuste (näiteks Vürst Gabriel ehk Pirita kloostri viimased päevad jt) kaudu saadi aimu Eesti ajaloo erinevatest perioodidest

C. R. Jakobsoni isamaakõnede avaldamine eraldi raamatuna andis teadmisi Eesti ajaloost, kuigi pilt võis kohati olla moonutatud, siis oli ümberjutustusi kroonikatest.

J. Hurt Eesti ajalugu esitas tema raamat „Pildikesi isamaa sündinud asjust”.

11. Kuidas venestus pidurdab kultuuri ja hariduse arengut Baltimaades?

Õiged väited tähistage märgiga + ning valed – . 10 p

	+/-
Eesti koolides olid kõik tunnid vene keeles	-
Kõik talupojad pidid astuma vene õigeusku	-
Saksa mõisnike järeltulijaid ei võeta riigiametitesse	-
Kooliõpetajad pidid Eestis oskama vane keelt	+
Venestuse sümbolina ehitati Tallinna Nevski katedraal	+
Leedus suleti gümnaasiume ja katoliiklikke kirikuid	+
Alustati Leedu koloniseerimist juutide ja volgasakslastega.	-
Aleksander III tühistas unitaariigi nõrgestamiseks kõik Baltikumi eriõigused.	-
Tartu Ülikoolis taastati venekeelne õpetus	-
Ametnikke hakati valima vene keele oskuse ja tsaarivõimule ustavuse põhjal	+

12. Esitage Saksamaal toimunud rahvusliku liikumise peamised põhjused. 2 p

Iga sisult õige vastus loetakse õigeks. Vastuse variante on palju. Nii võib esile tuua vaid mõned: rahulolematust riigi valitsemisega, rahvuse killustatusega; puudub tugev keisrivõim, sest kõrval tegelik juht kantsler vürst Klemens von Metternich, kõik riigid suveräänsed, säilib killustatus; Liidupäeva otsuseid mõjutab Püha Liit jmt.

13. Võrrelge rahvusliku liikumise kulgu Saksamaal ja Eestis. Nimetage 2 sarnasust ja üks erinevus ning tooge mõlema riigi kohta näide. 9 p

Iga sisult õige vastus loetakse õigeks, kuna võimalusi on palju, siis siinkohal vaid mõned näited.

I sarnasus olulisel kohal ülikool

Eestis Tartu Ülikooli kasvandikest kujunesid nii vaimsed liidurid, kui EÜSi kujul mitmete ettevõtymiste algatajad ja kaasalööjad (näit rahvaluule kogumine).

Saksamaal rahvusliku liikumise keskuseks kujunes Jena ülikool.

II sarnasus seltsiliikumise tähtsus

Eestis peamisel kohal esialgu laulu- ja mänguseltsid, hiljem karskusseltsid.

Saksamaal seltsiliikumisel kasutati rahvuslikel eesmärkidel ära turniliikumist.

Erinevus:

Peateemaks polnud alade ühendamine

Eestis erinevad piirkonnad tegid küll omavahel koostööd (Aleksandrikooli rajamine jmt), kuid jaotumine kahte kubermangu tõstatus teemana lles 1905 a revolutsiooni ajal ja nõudena 1917 a veebruarirevolutsiooni päevil.

Saksamaal oli killunenud riikide liitmine oluline nii rahvuse kui ka majanduse sieukohalt.

14. Üliõpilasliikumine Jenas sai algus 1817.a otsusest tähistada Saksmaa ajaloos kahte olulist sündmust. Milliseid? Selgitage, miks olid antud sündmused saksa rahva eneseteadvuse jaoks niivõrd olulised? 4 p

Sündmus: luterliku reformatsiooni algus

Põhjendus: luterlus oli üks levinuimad protestantluse vorme Euroopas. M. Luther oli sakslane.

Sündmus: Leipzigi rahvastelahingu neljas aastapäev

Põhjendus: Napoleoni võim seondus kõige muu hulgas sakslastele ka prantslaste poolsete alandustega, saksapärase mahasurumisega ja seetõttu võitu tema üle, kus osales ka palju sakslasi, peeti rahvusliku eneseuhkuse seisukohalt oluliseks vmt.

15. Leidke üles tõesed väited. Tähistage need + ja valed väited märgiga -. 10 p

Esimene saksa üldlaulupidu peeti Berliinis.	-
Wartburgi lossi juures toimunud tõrvikutega rongkäigu järel visati reaktsiooni sümbolitena tulle kaprali kepp, luterlik katekismus ja Habsburgide vapp.	-
Eriline osa rahvusliku liikumise algaegadel oli võimlemisel.	+
Püha Liidu ettekirjutusena suleti Jena ülikool.	-
Esimese katse Saksa Liidu taastamiseks 19.saj. keskel tegi Preisimaa	-
Saksa hümniviisi autor on F. J Haydn.	+
Saksa Rahvusliidust kujunes esimene ülesaksamaaline partei	+
Hambachi koosolekul (festil) 1832. a oli peanõudeks Saksa riigi loomine.	+
Jenas tõusid just kultuuritegelased 19. saj alul kõrgetesse riigiametitesse.	+
Saksa rahvas oli 19.saj. killustatud 60 riigikese vahel.	-
Rahvusliku liikumise vaimseks ideoloogiks Saksamaal oli Immanuel Kant.	-
Saksa rahvusvärvid olid 19. saj lõpul sinine-kollane-must.	-